

IRÈNE FUERISON*

Zij zou vandaag een vergeten componiste zijn, had Mevrouw Schoentjes-Zimmer in 1987 het archief van Mevrouw Fuerison niet ondergebracht in de bibliotheek van het Gents Conservatorium. Ondanks deze documenten blijven wat vragen onbeantwoord o.m.: 'Waar studeerde deze dame muziek en bij wie? Hoe kwam ze tot componeren? Hoe noteerde ze, eens blind geworden, haar composities? De verklaring: deze componiste was zeer bescheiden en niet gesteld op roem en eer en personen die haar gekend hebben zijn overleden.

Aan de hand van de documenten in de bibliotheek van het Conservatorium en een 'In Memoriam' in de krant 'La Flandre Libérale' van 28 juni 1931 kunnen wij over deze merkwaardige vrouw uit de Franstalige liberale bourgeoisie een en ander vertellen.

In 'La Flandre Libérale' lezen we dat Irène Fuerison, een voornaam en intelligente vrouw, terzelfdertijd een voortreffelijke temperamentvolle muzikante was. Ze componeerde symfonische werken, kwartetten en liederen die getuigen van inspiratie, originaliteit qua opbouw en melodieuze geïnspireerdheid. De auteur van het artikel noteert hierbij: 'eigenschappen die bij menig modern componist zoek zijn'. Tijdens de eerste kwarteeuw schreef A. Schönberg zijn Kamersymphonie en Pierrot Lunaire; Ravel Daphnis et Chloé; Stravinsky Les Noces en Messiaen Offerandes Oubliées.

Irène Fuerison was even bescheiden als ze getalenteerd was. Enkel intieme vrienden kenden haar composities tot zij in 1917 de toelating gaf een keuze uit haar werken uit te voeren in 'La salle de concerts Pathé' door het orkest Guillemy ten voordele van de sociale kas van muzikanten getroffen door de gevolgen van de rampzalige eerste wereldoorlog. Dit concert was een groot succes, maar kende geen vervolg. Zij wilde geen heruitgave. Nadien werden haar werken uitgevoerd tijdens plaatselijke concerten. Tijdens één van deze concerten werd haar kwartet (daartoe in Brailleschrift omgezet) door vier blinde musici uitgevoerd.

Concerten, uitsluitend gewijd aan haar composities, vonden wel plaats na haar dood o.m. op 20.02.1969 in de zaal van 'l'Ecole des Hautes Études' te Gent; op 03.03.1972 bij de inhuldiging van het 'atelier Irène Fuerison' van de Brailleliga in het huis van deze vereniging (gelegen in de Gouvernementstraat 7 te Gent) en op 18.03.1972 in het Lakenmetershuis op de Vrijdagsmarkt. Dit laatste concert werd ingericht door het Willemsfonds.

* Irène Clémence Caroline Émilie VAN SANTEN (08.01.1875-26.06.1931) publiceerde haar composities onder de naam van haar echtgenoot, m.n. (Joseph) Fuerison (1865-1921), advocaat bij het hof van beroep.

Een appreciatie van haar werk vinden we op de uitnodiging verstuurd door het Willemsfonds: "De componiste wijdde haar laatste levensjaren bijna totaal aan de muziek. Haar oeuvre is doordrongen van impressionisme. Haar liederen zijn uiterst gracieus en diepzinnig."

Deze intellectueel en artistiek begaafde vrouw was ook uitermate sociaal voelend. Haar menslievendheid motiveerde haar om haar composities openbaar te maken.

Een en ander hierover komen wij te weten in een doorslag van een brief door haar echtgenoot gericht aan 'Les membres du Comité de la Société d'Éditions Mutuelle à Paris', gedateerd 20.01.1919. Advocaat Fuerison schrijft: "Mijn vrouw is sedert enkele jaren blind. Tijdens de eerste wereldoorlog componeerde ze vocale en instrumentale werken met de bedoeling deze te laten uitgeven en uitvoeren ten voordele van gekwetsten en gevangenen. Na enige tijd was de respons op deze composities groter dan verwacht en door de waardering van Gentse beroepsmusici werd ze aangemoedigd verder te componeren." In een bijlage worden de composities opgesomd die zij sedert 1915 schreef. In een andere doorslag noteert haar echtgenoot dat haar composities tijdens de oorlog privé werden uitgevoerd voor 'Belgen', niet gecensureerd werden, en dat deze uitvoeringen clandestien gebeurden.

Een probleem bij het componeren vormden de liederen bijna uitsluitend op teksten van de Franstalige dichters. De vraag om hun gedichten te mogen gebruiken verliep vaak niet zo vlot omdat de componiste een 'vreemde?', onbekende blinde amateur was.

Door de inspanningen van haar echtgenoot werden haar composities ook uitgevoerd in Frankrijk, Engeland en Amerika.

Even terugkomend op het 'In Memoriam' nog dit: haar goedheid manifesteerde zij ook in haar talrijke tussenkomsten ten voordele van de armen die haar gesignaleerd werden.

Zij telde alleen vrienden en enkele onder hen spanden zich in haar handicap en de ernstige slepende ziekte voor haar dood te verlichten.

Haar artistieke en sociale bewogenheid overleefden haar tijdens het interbellum in

- het reeds genoemde atelier 'Irène Fuerison' en

- de tweejaarlijkse 'Prix Irène Fuerison'; gesticht door Mr. en Mevr. Goebel-Fuerison in 1933. Deze laatste prijs werd op 28.11.1942 door 'L'Académie des Sciences, des Lettres et des Beaux-Arts de Belgique' uitgereikt aan de dertigjarige Gentse componiste Jane Vignery voor haar vioolsonate. Andere laureaten waren:

R. Bernier (1934), V. Legley ('44), J. Fontyn ('60), J. Leduc ('64), Fr. Van Rossum ('76), W. Van Cleemput ('78), R. Janssens (1988), M. Lysight ('90), B. Mernier ('94) en I. Drèse ('96).

In 1932 schreef Paul Bergmans ter gelegenheid van een herdenkingsconcert Irène Fuerison:

"L'allégresse contraste si vivement avec la tristesse de l'époque à laquelle ce fut écrit. Il faut y voir l'expression de cet optimisme qui était au fond du caractère de l'auteur et qui permettait à Madame Fuerison de supporter si héroïquement ses souffrances."

* De ouders van Joseph FUERISON (volgens geboorteakte 08.10.1865):

vader: Josephus Joannes Fuerison, geboren te Gent op 13 december 1819 en er overleden op 6 maart 1901.

Hij was hoogleraar Franse literatuur aan de Gentse Universiteit van 1855 tot 1890. Van 1870 tot 1873 was hij rector.

moeder: Emma Clementina Van Temsche, dertig jaar, zijne huisvrouw.

* De ouders van Irène VAN SANTEN (volgens geboorteakte 08.01.1875):

vader: Augustus Eduardus Carolus Van Santen, oud 29 jaar, handelsreiziger.

moeder: Florina Charlotta Lepla, oud 24 jaar, zonder bedrijf.

* De enige dochter uit het huwelijk Joseph-Fuerison-Irène Van Santen:

Madeleine Fuerison geboren te Gent op 18 augustus 1899 en gehuwd op 15 april 1920 met Max Frédo Alexandre GOEBEL, ingenieur en geboren op 15 april 1886. Hij was al weduwnaar van een eerste huwelijk. Ze werden op 9 juni 1920 uitgeschreven en vestigden zich in Luik, rue Grétry 8.

Ondanks de beperkte biografische gegevens waarover we beschikken zullen we op een drietal aspecten ervan ingaan.

- De echtgenoot van de componiste komt voorzichtig uit de hoek wanneer hij haar 'un simple **amateur**' noemt. Eigenlijk was Irène Fuerison een amateur in de oorspronkelijke betekenis van het woord. Amateur (lat. > amator = beminnaar; amare = beminnen) betekent iemand die een bepaalde bezigheid uitoefent niet als **betaald** vakman, maar als liefhebberij in tegenstelling met een beroepsmuzikant. Eertijds speelde de aard van de gevolgde opleiding geen rol. We illustreren dit opnieuw aan de hand van twee voorbeelden:

Irène Fuerison leidde een teruggetrokken leven en het was mede door de status van haar echtgenoot dat zij in de belangstelling kwam van beroepsmusici en muziekliefhebbers. Voorgaande doet niets af van haar capaciteiten. Vanuit de beschikbare gegevens stellen we vast dat ze nederig en bescheiden op de achtergrond bleef, een houding die we terugvinden bij vroegere begaafde vrouwe-

lijke componisten. Fanny Mendelssohn, zuster van Felix, schreef liederen en pianomuziek die vaak onder de naam van haar broer werden gepubliceerd. Clara Wieck was een bewonderenswaardige vrouw die tegelijk haar huishoudelijk werk volbracht en als pianovirtuoze optrad. Zij componeerde opmerkelijke werken ondanks de sterke invloed van haar echtgenoot Robert Schumann, aan wie men vaak haar muziek zou kunnen toeschrijven.

Een tijdgenote van Irène Fuerison revolteerde reeds tegen deze gang van zaken. Marie Corelli (1855-1924) pseudoniem van Mary Mackay, Engelse schrijfster en moraliste, schreef 'Een vrouw die de kracht van haar intellect, van haar artistieke begaafdheid... toont, is bewonderenswaardiger dan de vrouw die haar benen toont. Maar de mannen verkiezen benen!'

De Engelse componiste van opera- en orkestmuziek, Dame Ethel Mary Smyth (1858-1944) die in Duitsland studeerde sloot zich aan bij de suffragettes. Ze is de enige componiste die door haar revolteren voor twee jaar in de gevangenis zat.

L. FRIANT
01.05.199

NASCHRIFT

Ter intentie van muzik liefhebbers signaleren wij dat er een CD bestaat met werken van Irène Fuerison. Te verkrijgen bij de heer Paul Klinck - Keizersvest 24, Gent (Tel. 225.88.42).

HET GENTS KERKEPAD (Vervolg)

DE KERK EN HET KLOOSTER VAN DE DOMINICANEN OF PREDIKHEREN - HOLSTRAAT - HOOGSTRAAT

Enigszins onttrokken aan het oog van de voorbijgangers ligt ingesloten tussen de Hoogstraat, de Holstraat en de Rasphuisstraat het klooster van de paters Dominicanen.

Oorspronkelijk bevond zich hier de Leprozerie van O.L.Vrouw, ook nog het Lazarusgasthuis genoemd. Enkele Gentse poorters richtten er in 1146 dit hospitaal voor melaatsen op, buiten de toenmalige stadsomwalling. Tot 1551 werd het beheerd door de broeders en zusters van het Gemene Leven.

Nadat de lepra uit onze gewesten verdween, schafte Aartshertogin Isabella de leprozerie af bij besluit van 4 mei 1623.

De ene helft van de gebouwen werd omgevormd tot armenschool van de "Kulders en Blauwe Meiskens".